UN MANUSCRIS DE TINEREȚE AL PROFESORULUI G. I. TOHĂNEANU

Printre manuscrisele păstrate de Profesorul G.I.Tohăneanu se află cel pe care îl reproducem alăturat în copie foto și pe care încercăm să-l comentăm minimal. Cele mai multe manuscrise pe care Profesorul le-a păstrat conțin inegalabilele traduceri din opera lui Vergiliu, manuscrise care depun mărturie despre cunoașterea impecabilă a limbii latine, despre inventivitatea lexicală a Profesorului și despre capacitatea sa de găsire directă a soluțiilor optime în ce privește versificația și imaginile traducerii.

Manuscrisul de față (formularea din titlu – **de tinerețe** – va fi imediat justificată) face parte din arhiva „de suflet" a Profesorului, pentru că păstrarea lui nu se justifică altfel din anii 1955-1960, când, probabil, l-a conceput autorul. Erau anii „debutului" său didactic la Universitatea din Timișoara, ani în care a început să publice comentarii pertinente despre poezia românească. Manuscrisul este format din 7 (șapte) file format A4, scrise cu cerneală albastră, file numerotate în colțul din dreapta sus cu creionul (probabil după ce manuscrisul a fost considerat ca încheiat). Presupunerea noastră că numerotarea a fost făcută ulterior încheierii manuscrisului se bazează și pe faptul că textul a fost revăzut sigur, iar intervențiile în text sunt făcute cu același tip de creion (posibil cu același creion) cu care sunt numerotate paginile. În afara celor 7 file numerotate, manuscrisul mai are două file (la începutul lui) nenumerotate (cărora le vom spune **a** și **b**) și care fac iarăși dovada că textul manuscrisului este din tinerețea Profesorului. Manuscrisul nu are titlu, dar se poate deduce ușor din conținutul său că este o formă incipientă a comentariilor despre limba și stilul operei poetice a lui Tudor Arghezi. Câteva cuvinte despre filele nenumerotate. Textul incipient

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)

al unui comentariu despre poezia argheziană a fost abandonat la mijlocul filei **b**. După formulările de pe filele **a** și **b** se vede că Profesorul n-a fost mulțumit de felul în care debutase comentariul său despre Arghezi. Multe aprecieri exprimate prin adjective superlative, rânduri șterse, repetiții nepotrivite stilului Profesorului determină renunțarea la acest început de comentariu. Iată câteva sintagme: „conținut, prin adâncime și vastitate, tulburător", „ marele poet a fiert și a strecurat densele ei sucuri [ale limbii, n.n.]", „ungherele tainice – de o tainică frumusețe – ale limbii", „limpezi și mândre cupole, cu largi și profunde ecouri" etc.

Cele 7 file numerotate sunt acoperite de scrisul, ușor înclinat spre dreapta, al Profesorului pe o singură față, cu excepția filelor 2 (unde, pe verso, este transcrisă o strofă dintr-un poem arghezian) și 7 (în care, pe verso, se încearcă o concluzie a comentariului din articol). Calitatea hârtiei, „ezitarea" în unele formulări și, mai ales, confruntarea cu viitoarele exegeze stilistice despre poezia lui Arghezi ne întăresc convingerea că e un manuscris **de tinerețe**. Unele formulări despre ritmul argheziană, despre sintaxa poeziei argheziene (dislocările sintactice, densitatea exprimării, contragerea prin participiu, gerunziu sau adjectiv) au fost reluate (de cele mai multe ori ca idee) în studiile ulterioare despre Arghezi: *Elemente de sintaxă poetică în stilul lui Tudor Arghezi*, în „Scrisul bănățean", 1961, nr. 1, *Sintaxa poetică a lui Tudor Arghezi. Ordinea cuvintelor,* în „Scrisul bănățean", 1961, nr. 2 și *Sintaxa operei poetice a lui Tudor Arghezi* (text definitiv în volumul **Dincolo de cuvânt**, București, 1976, pp. 152-181). Corecturile sunt puține, în general exemple din opera poetică argheziană, adăugate textului, care vin să întărească formulările exegetului. Cu creionul sunt subliniate formulările esențiale (probleme care formează osatura comentariului) și unele din vocabulele și sintagmele poetului, care sunt discutate de Profesorul G. I. Tohăneanu. Manuscrisul este valoros și interesant prin valoarea sa documentară, oferind celor interesați o mostră din laboratorul de lucru al Profesorului.

Prof. Ligia Tohăneanu

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)

Versul arghezian are, în istoria poeziei românești, o situație descrisă. Rar, în trecut, a poet, care să fi fost, în același timp, blamat și adorat, la aceeași tensiune. Un contrast, prin atracție și respingere, tulburător, straniu în investigația în straie de o, până la el, necunoscută originalitate. Marele poet a supus unei limbi violente limba, a frânt și a străcurat sensele ei „sacre", cu mijloacele sarcastice și brutale — reavăn, și - folosind această veche țară — a „prochimenul verșului" lor într-o mierie sălbatică și suavă.

Calitatea esențială a stilului arghezian este densitatea. Foarte multe - în puține versuri - spun, [mimează] cu vorbe [puține] strigă, și spun [tot], cu vorbe mărunte și puține. Unghiurile tăioase - de tainică frământare ale limbii - strigă, le petrunde și le cutremură; cu spaimă, culegînd - din sufletul bătrînei și fino - pe negoiul Morții, — toată cinstea și hoa, toate și blestemele!

Lamura limbii populare - curată cu lacrima Cosînzenii și cu floarea de colț a munților lui, stearpă - și [grea], [de străveche] și [neînțeleasă] arcuită în timpuri de mituri și legende, cu largi și profunde ecouri

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)

Dalta si mistria, plugul si cuciumul —
sunt unelte pe care poetul si le ar vrea ale sale.
~~Cuvintul e prea marunt si prea putin;~~
~~pietrei. Cuvintul — oricare fie — mai mult~~,
e ~~piatra~~ povara, sut cruda, rasuna.

Cuvintul — imbatranit si incremenit —
rostit de sute de generatii — e istovit si stins?
Nu! Poetul il adanceste si il improspateaza,
il scoate din uitare si-i reda rugina
si — ~~pamintul~~ tainai — il
pamanteaza. E si cutremura, n'e
rodarnic, si spulbera flacari, si inghete
si si dogoare.

Si mi fu verbul limba.
Si fla cari rob ce frotuy ...

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)

(1)

Excepționala ~~capacitate~~ valoare sugestivă a artei argheziene – mă refer la aspectul lingv. al cuv. – face, într-o mare măsură, din capacitatea de a <u>sugruma</u> : inteligența și, mai ales, sensibilitatea cititorului trăiesc, în fața versului arghezian clipe de cea mai înaltă tensiune, nici o dată întâlnită în altă parte a acestei, întotdeauna atente și mai atrăgătoare ale ființei noastre. Arghezi a dăruit vorbirii noastre limba, a făcut să o străbată sucurile ei sonore, cu mireasma de sarcină și bogăție și - filtrând aceste ~~cuvinte~~ tării, ~~cuvinte~~ prochimbat cuvintul lor într-o muzică de o rară savoare.

(1) Însușirea de căpetenie a stilului lui A. este densitatea, concentrația în interiorul, tensiunea structurii. Tiparul ritmic, de pildă, se frânge neașteptat, sfâșiindu-și ființa : ∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ —
∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ —
— ∪∪ – ∪ / – ∪∪ –

Face mereu bunătate mie.

Și Psalmul de tărie!

∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ (Pe trunchi de arbore pustiu brădaș
La rădăcina casei cu grădină),

Dar: Unde ți-s mâinile să mângâi
– ∪ ∪ – ∪
Fântâni cărți luminii (∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪)
Unde-ți sunt degetele tale (– ∪∪ – ∪ – ∪ – ∪
Să aibă cântec cumințenie

(2) Somnul de alături să se trezească, mai mare bucuria
să nu aprindă niciodată un foc curat
Când mâinile lui de umbră mugur să nu fie.
Și luna – și lucrul lui – și timpul pe care

În morfologia teatrului e ceasta este evidentă:
Una din expresiile ei este tendința de participare
cu un singur membru. Pocitul reumatic în plină

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)

la aux. refl., exprimându-l o trăsătură latină:
frunza ce-a fost s'a îngălbenit; alături de aux. a pron. ob:
cu o vrată de păcurar l-au dus s'au micat; ex. pron. refl.

Nu v-am cântat și nu v-am semănat
Ați încălcat în strigăt de tărână
Bruma din zgură v-a pus să semănat [v-o]
Și de ogor v-ați prins cu o lătrare.

Aux și pron. refl. — Culoarea s'a accentuat s-au stins s'a risipit [s-au]
— Ce pleoapă a tăcerii s-au închis și risipit.

Aux. vrut: mă voi lua și duce departe
+ pron. ob

Ref. conj. + pron. refl: Abia a se-a învăța să stea
să se trezească subtil [să-și]
sau: să-și bucure și scalde [să și]

Pertinace chiar la distanță: Am îngăduit circumflexul când s'a propagat

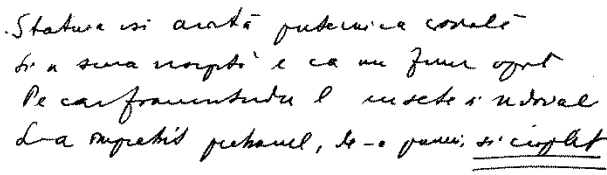
'f. vezi vocativul!

Sinteză - m. clară accentă tradiție. Ramuri sintactice (subord) adesea neclare prin consid. o sumă de propoziții, adjective sau chiar contr. nom. Nu mare densitate stil.

Adj: { S-ar fi ales de două, cinci, șapte, cinci [două ar fi fost...]
Puncte ale căror se ajută în rezumă în încercătură:
să dă trufiei celui ce, prost, se pomenește

Proverbul și comb. cu rimă păstrează tipice:
Și boul varză grelul jăluitului, dar cum
Ar fi ar fi ar abate, nu știu de ce dă drum? [două ar fi fost de ce]
Sunetul rimei este remarcabil;
Fățuia de cuvinte, în grai sunet și rimă;
Nu are, cercetați; fățuie cuvinte

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)

Cp. 3 Se rătăcea, cu mantia, prepeliș și poporul
Cerea cetatea ușilor l-o să-i aducă pricina
Și dacă nu e locul, locuit și sălășluit,
Să fie-a doua oară, cu preot, împrejur

Cp. 4p: Și istorisită viața de mucenic și de cuvios,
Nu te mi-furi somnul, adormi și nu mai veghi.

Ip. (vis): Adunându-și fiarele și rânjindu-și dinții,
Ne-ncercuiau altul pe altul în tăcere cumplită.

Pentru de bezne rugăciuni de plecăciune
Începe-un urlet de jur-împrejur să se coape

Comment

Stradania - implicată de restab. relațiilor lipsă,
și-n timp subînțeleg și moartea, ~~poate dragoste~~

Aceeași temă se face văzută în contr. cu datorul
a unor vechi necesități și mod obișnuit previzibilele,

Este ca o floare, anume neplăcută
Mirosind rău, care s-au deschis

Frecv. contr. pct. absență - aceeași prezență:
— Și tu, străbunicul cu palma grea a tăcerii
— Adăugat prezență în ființa goală
— Și ochii plâng, dar plânge și mai adânc vreau
Că plânge mintea - a cuiva de oftată, suroară.
— Sărută flămânzi. Desalți și goi [voi, ei...]

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)

Topica, ordinea afect. acuz. și a numelor sintactice
este unul din arg. ale m. argumele ale stelului a marelui pred.
Elemente logice sintagmatice, sînt rupte din vecinul lor logic,
„depinzînd" - ajutîndu-l unul de altul.

Ager, stelul rege și la fund
Pămîntul gren, munții cu lesmane
Și cu nădejde, pînă ce, roșind,
Luna-și coboară [illegible] pe un nor.

De cele m. m. ai - determinatul - atribut sau abbutoid
este despărțit de determinatul său:

a) — Pan lectu-i, de humle modeni -
— Urechea lui, închisă pentru graiuri
Cu sfoară s-a cusut, de muzicanți.

b — Tăcea vorba și-l a pierdut
Cuv. - o fac eu pe mine și rămîn

Între determ. și determinatul se obișnuiește, uneori și
punctuație semn, avînd cuvînd, cînd e neînțeles,
adesea compl. circ. al pred., capr. prin adverbe:

Aveai obraz - a fost, de-atunci, de cărturar,
Asemenea versuri sînt mai ales accesibile lecturii viz-
ului, rotindu-și punct, restabilește în plăcerii
legătură sunt logico sintactice
Trăiau în lacu, [illegible]
Două, alături, pe un [illegible]

Neașteptat de vrabia de la stog
Te-ai ascuns în glasu verde a grîu.
Și vezi-le [illegible], / al [illegible]
Pulberi le amestecă și le rup

[illegible] Întrerupt și remarcat consecutul
acțiunii întîmplării, o adevărată lehnică a pașelor
care Mallarmé, eval, rol gramatical:

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)

Tu te-ai pierdut în hrumul luării
Ca o sageată fără ținută
Și fremeteu în [.....] facăle
Pare a fi fost ca să nu mă uit.

Colț. ob-sub: autor: O seară stă să mă uită și nemărginirea.
O lectură matematică, superf, fără la cahierăm;
pri conf. val. suit, pri confuza obicei - sub;

Munte, cetățuie de izvoare
Altar de soare, sălaș de zori,
Care nu te-ai fi H floarea trecătoare
Să te mulțumești cu mirosi de flori...

Declinarea se face conjug. despre în subînț. subînț. prin conj. cu trecerea semnul lucr. casus, despre în forma să prog. despre la... conj;

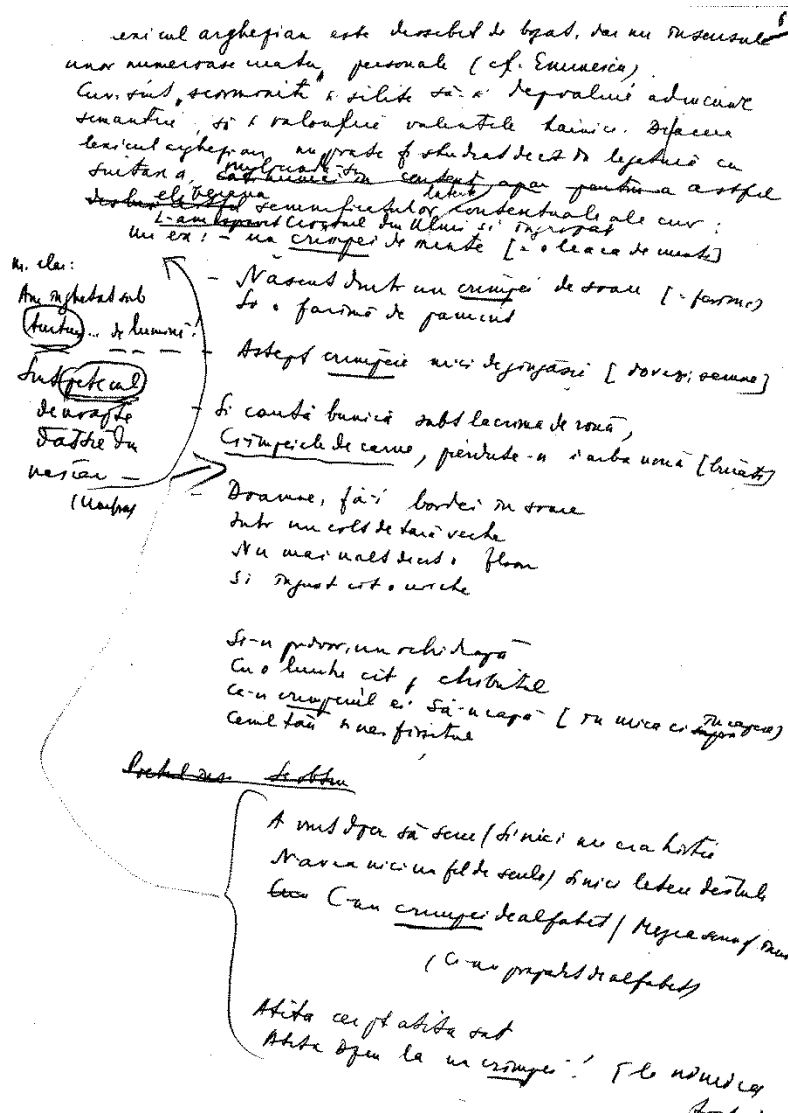
Cine - o să vrei, trupul tău de afară
Să-l cante în urmă fără să te fie cal) ?

Aceasta talentum nebeneficii a vorbi exemplu
Pe inculeș propei vibrate nevrozii res substituți
scobite și mă urmărește numărare, când adverbul
de comparație (ce) este izolat de termenul de
comparație:

— Cobori și urci în tine ca pentru un tunel o seară
— Prin aer trupu-i despărțit de ore
Ca - de nuferaș în - nește sarcofage -
— Erau - ca pe o blamidă de purpură - o seară.

Despărțirea subiectului este prelungită
prin „amânare" rostirea lui: (prin mențiune sub,
Nu-a bătut sus în stâncă, în liniște și mucegai)
De la cazna și lupei, de tată. o [illegible]

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)

Cur. ist stilat: artful volumul semanator,
volum cuvintelor semnificative/ semnificative, imbogatind si
cu semnificatia sensului si inteles nou, de o mare subtilitate
Poetul nostru, constient de aceasta marturiseste:

Amarile, din slove, nu-l
Si, din intelesuri, farmec-l -

Termenul mysl. stil se refera la lexic si la
si prin plasarea semnificatiei proprii si figurate
a cuvintelor, instrumentat, sunete date,
cu ambele valori/ sau/ intr-un singur context:

Si prin ea trecura pe crengi cerestii
Si pasarile - o haina - s brocati

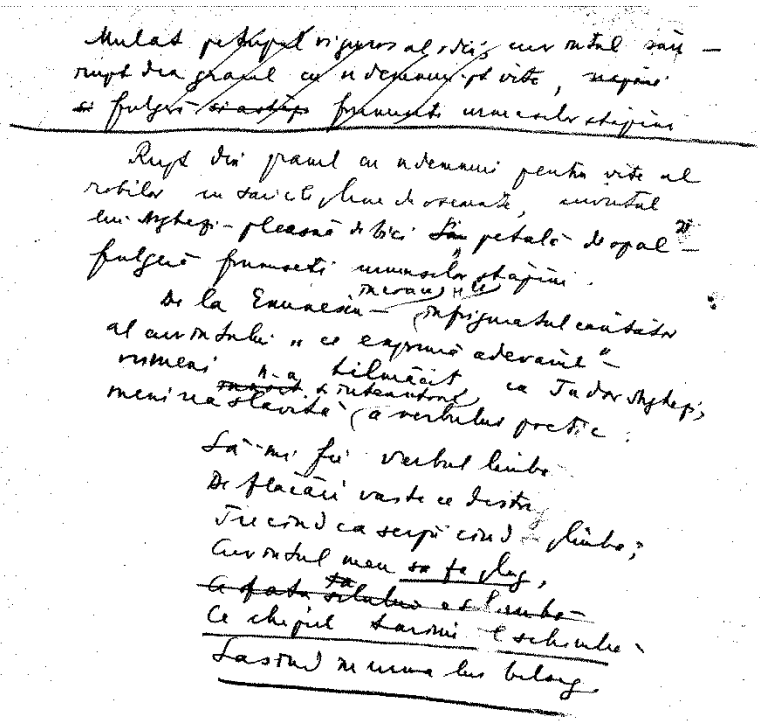
sau: Cativa au ucis
Si pasari, ori un fluture, ori un vis

Multe si intelesuri lucrau si arhaice sporuri
si ale propriu stil. Dar timpul de noi departase:
Agatha si poetul Nostru erau a cale-catre
si tali mari in care timpul fiinta si adormise -

Poet in cuvant, (chabaf nou)
Hatmanul hatmanesc umanist si profesor
mitrinile vremurilor noastre, Arbez ramas in exil
30 de ani, Numai adevarului i-a slujit;

O! de-ai putea si-ai suferi
O lume vaja, bucuroasa
Si-ai trai tinerete apoi la fel
O alta, cumplit si blanda -

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)

BDD-A23928 © 2015 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:32 UTC)